

Lavangsdalen

*

Referanse:

Klepsland J. T. 2016. Naturverdier for lokalitet Lavangsdalen, registrert i forbindelse med prosjekt Frivilligvern 2015. NaRIN faktaark. BioFokus, NINA, Miljøfaglig utredning.

(Weblink: <http://borchbio.no/narin/?nid=5842>)

Referansedata

Fylke: Troms
Kommune: Balsfjord
H.o.h.: 5-745moh
Areal: 2200 daa
Kartblad: 1533 I

Prosjekttilhørighet: Frivilligvern 2015
Inventør: JKL
Vegetasjonsone: mellomboreal 30% nordboreal 50% alpin 20%
Vegetasjonseksjon: O1-Svakt oseanisk
Dato feltreg.: 20.08.2015-22.08.2015

Sammendrag

Lokalitet Lavangsdalen har blitt undersøkt av BioFokus på oppdrag fra Miljødirektoratet med hensikt og gi en naturfaglig vurdering av området for frivillig vern. Området ligger i søndre del av Lavangsdalen, på vestsiden av Lavangselva, i Balsfjord kommune. Lavangsdalen er en utpreget U-dal med slak dalbunn og med høyden gradvis brattere dalsider. Berggrunnen består i hovedsak av glimmerskifer. Dalbunnen ligger under marin grense og består av ganske tykke fluviale og marine avsetninger. Spesielt i nord er det store og tydelige sedimentterrasser av sand og grus.

Hele tilbudsarealet er avgrenset som verneverdig selv om mye av de høyere liggende partiene har lav naturverdi og egentlig ikke er interessant i skogvernsammenheng. Det er kun avgrenset ett (stort) kjerneområde, som omfatter delvis flompåvirket gråor-heggeskog langs Lavangselva i bunnen av dalføret. Området som helhet er relativt dårlig arrondert fordi yttergrensen for tilbudet går langs elveløpet i dalbunnen, og mer enn halvparten av kjerneområdet ligger dermed utenfor tilbudsarealet (på østsiden av vassdraget).

Både fattige og frodige vegetasjonstyper har god dekning innenfor området. Langs elva er det dels flompåvirket gråor-heggeskog med veksling mellom strutseving-dominans og mer gras- og urtedominert skog. I sør er det store areal med frodig storbregne-høystaude-gråor- og bjørkeskog langt opp i dalsiden. I nord er det store areal fattig småbregne- og blåbær-smyle-bjørkeskog.

Ganske store deler av skogen bærer tydelig preg av å ha vært hogd, eventuelt i kombinasjon med høyt beitetrykk. Skogen er følgelig svakt aldersspredd og er heller ikke gammel nok til å produsere mye død ved. Dette gjelder også den bjørkedominerte skogen oppe i dalsiden. Nær elva inngår også helt unge parti, men dette kan skyldes flomgang. De eldste og mest produktive partiene med gråorskog har god sjiktning, moderat dødvedtetthet og gråor opp til ca 30 cm dbh.

Området byr på ganske store areal med vegetasjonsrike og produktive løvskogsmiljø, og slike miljø er også generelt ganske artsrike. Likevel er det nesten ikke påvist krevende arter innenfor noen organismegrupper, og potensialet for slike vurderes også som svakt. Gode signalarter for regionen er også nesten fraværende. 3 rødlistearter (i hht. rødlista 2015) er påvist.

Det er i hovedsak kjerneområdet langs Lavangselva som gjør området verneverdig, og mer enn halvparten av kjerneområdet ligger utenfor tilbudsgrensene (og dermed avgrenset verneverdig areal). Dette gjør "Lavangsdalen" dårlig arrondert i forhold til kjente naturverdier, og mindre godt egnet som naturreservat hvor langsiktig bevaring av biologisk mangfold og naturlige landskapsøkologiske prosesser er en målsetning. "Lavangsdalen" anses derfor, og i kombinasjon med lav score på mange viktige parametre, som kun lokalt verneverdig (*).

Området her presentert vil i liten grad kunne bidra til oppfylling av viktige mangler i skogvernet. På de generelle manglene gjelder dette: 1) rike skogtyper, herunder flommarksskog og høystaudeskog (liten grad). Av prioriterte skogtyper gjelder: 1) flommarksskog/ gråor-heggeskog (liten grad); 2) boreal løvblandingsskog, herunder høystaudebjørkeskog (liten grad).

Feltarbeid

Området er undersøkt av Jon T. Klepsland (BioFokus) i august 2015. Høyere liggende områder er ikke prioritert og kun stikkprøvemessig befart. Ut fra avstandsvurderinger og stikkprøvebefaringen er de høytliggende partiene av liten interesse i denne sammenheng. Tilbudsarealet anses godt nok undersøkt for å kunne presentere nær optimale avgrensingsforslag innenfor arbeidsgrensene, og for å kunne foreta en rimelig sikker verdivurdering av området i henhold til gjeldene metodikk.

Tidspunkt og værets betydning

Vær og tidspunktet var tilfredsstillende med hensyn til kartlegging av alle ettersøkte organismegrupper (karplanter, moser, lav, jord- og vedboende sopp).

Utvelgelse og undersøkelsesområde

Lavangsdalen er tilbudt gjennom ordningen med frivillig vern, i regi av Miljødirektoratet, Fylkesmannen i Troms og grunn-eierne. Tilbudt areal (undersøkelsesområdet) var på 2200 dekar

Tidligere undersøkelser

Deler av gråor-heggeskogen langs Lavangselva er tidligere kartlagt som naturtypelokalitet og inngått i Naturbase (Strann, K.B. 2002/2004). Utover dette kjenner ikke registranten til om det er foretatt naturfaglige undersøkelser i området tidligere. Søk i Artskart gav ingen andre relevante treff enn noen få fugleobservasjoner av K.B. Strann (se arts mangfold-kapittel).

Beliggenhet

Området ligger i søndre del av Lavangsdalen, på vestsiden av Lavangselva, i Balsfjord kommune.

Naturgrunnlag

Topografi

Lavangsdalen er en utpreget U-dal med slak dalbunn og med høyden gradvis brattere dalsider. Ovenfor tregrensen er det stedvis bergvegger og rasmark. Siden tilbudt areal er begrenset til vestsiden av Lavangselva er området i sin helhet eksponert mot øst.

Geologi

Berggrunnen består i hovedsak av glimmerskifer. På større høyde kvartsitt. Det inngår også smale soner/ striper med kalkspatmarmor. Dalbunnen ligger under marin grense og det ligger ganske tykke sedimenter av marint og fluvial opphav. Langs elva er finpartikler i stor grad vasket ut slik at substratet består av stein og grus, mens det et stykke opp i ravinene trolig er mer silt og leire. Spesielt i nord er det store og tydelige sedimentterrasser av sand og grus (spesielt ved Lupponeset).

Vegetasjonsgeografi

Vegetasjonseksjon: O1-Svakt oseanisk, vegetasjonssone: mellomboreal 30% nordboreal 50% alpin 20% .

Parti over tregrensen tilhører alpin sone. Dalbunnen tilhører mellomboreal sone.

Vegetasjon og treslagsfordeling

Både fattige og frodige vegetasjonstyper har god dekning innenfor området. Frodige/ vegetasjonsrike skogtyper er mest utbredt i søndre del (også langt opp i dalsiden), samt langs elva i dalbunnen.

Deler av skogen på flatmark nærmest elva er flompåvirket. Der opptrer dels storbregneskog med strutseving, dels mer gras- og urtedominert skog. Ovenfor flomsone er det ofte rask overgang til fattig småbregne-skog, blåbær-smyleskog og bærlyngskog. På sedimentterrasser i nord (ved Lupponeset) er det også store parti treløs bærlyngmark som muligens skyldes tidligere slått og/eller beite. Dominerende planter der er smyle, finnskjeegg, skrubbær og diverse lyngvekster. I dalbunnen inngår også parti med fattig-intermediærrik vierkjerr/ myrkantmark, åpne myrflater, små flomdammer og grusrører (i og langs elveløpet). Det inngår også små parti med forsumpet skogsmark på flatmark av moderat rik utforming (storbregne-staude-gras-dominert) med bjørk, svartvier og gråor i tresjiktet. Nærmere detaljer om vegetasjonen i dalbunnen er gitt i kjerneområdebeskrivelsen.

I sør er det store areal med frodig storbregne-høystaude-skog langt opp i dalsiden. Typisk domineres feltsjiktet av strutseving og turt. Ellers inngår bl.a. skogburkne, engsyre, skogstjerneblom, mjørdurt, hundekjeks, geitrams, ballblom, hvitblad-tistel, sumphaukeskjeegg, firblad, fjellfiol, kranskonvall og myskegras.

I høyereliggende soner er det meiereformet bjørke-krattskog på tilsvarende vegetasjonstyper som lenger ned, samt åpne parti med mer alpint preget rasmark og fjellvegetasjon. Fjellvegetasjonen er ikke spesielt urterik (i motsetning til store areal i regionen for øvrig).

For området under ett er bjørk det vanligste treslaget. Gråor er dominerende på lav høyde (i dalbunnen). Der inngår også en del Salix-arter, både storvokst svartvier (i gråor-heggeskog) og busker med gråvier-arter (typisk langs elva og rundt myrflekker). Rogn, selje og svartvier/setervier opptrer spredt til moderat frekvent i bjørkedominert skog, mens hegg inngår sparsomt.

Skogstruktur og påvirkning

Skogen varierer en del i alder og struktur. Ganske store deler av skogen bærer tydelig preg av å ha vært hogd, eventuelt i kombinasjon med høyt beitetrykk. Skogen er følgelig svakt aldersspredd og er heller ikke gammel nok til å produsere mye død ved. Dette gjelder også den bjørkedominerte skogen oppe i dalsiden. Nær elva inngår også helt unge parti, men dette kan skyldes flomgang. De eldste og mest produktive partiene med gråorskog har god sjiktning, moderat dødvedtetthet og gråor opp til ca 30 cm dbh. De største svartvierne er inntil 25 cm dbh. Dødvedkontinuiteten er likevel tolket som ganske svak selv i de eldste partiene. Bjørkeskogen høyere opp har tilsvarende alder og struktur og mangler (nesten?) fullstendig tydelig gamle og grovvokste trær. Produktiviteten er imidlertid ganske høy i visse parti, og der inngår bjørk og selje på inntil 35(-40) cm dbh og rogn på inntil 30(-35) cm dbh. Dødvedmengden er moderat til ganske stor og kan reflektere ustabil miljø med høy "turnover-rate". Åpne rasrenner etter snøras er ikke uvanlig, og i høyereliggende parti er skogen ofte svært glissen og preget av store enger med storbregne-staude-vegetasjon, muligens delvis grunnet måler-utbrudd.

Kjerneområder

I det følgende listes informasjon om de avgrensede kjernelokalitetene i området Lavangsdalen. Nummereringen referer til inntegninger vist på kartet.

1 Lavangselva, nedre

Naturtype: Gammel boreal lauvskog - Gammel gråorheggskog
BMVERDI: A

Areal: 571,1 daa

Innledning: Lokaliteten er kartlagt av Jon T. Klepsland (BioFokus 2015) i forbindelse med ordningen "frivillig vern" på oppdrag for Miljødirektoratet og Fylkesmannen. Denne inkluderer en revisjon av tidligere kartlagt naturtype BN00042314 (Strann, K.B. 2004). Rødlistekategorier følger 2015-utgaven for arter og 2011-utgaven for naturtyper.

Beliggenhet og naturgrunnlag: Lokaliteten ligger langs Lavangselva i søndre del av Lavangsdalen i Balsfjord kommune. Avgrensingen har høy grad av presisjon på vestsiden av elva, mens den på østsiden er litt mindre presis grunnet mangel på feltbefaring der. Høyoppløselige ortofoto har likevel gitt grunnlag for ganske nøyaktig avgrensing. I sørøst er lokaliteten noe unaturlig avgrenset mot en lysløypetrasé. I dette området er det til dels gammel og strukturrik gråor-Salix-skog som utvilsomt bør avgrenses som viktig naturtype ved senere anledning.

Berggrunnen består i hovedsak av glimmerskifer. På større høyde kvartsitt. Det inngår også smale soner/ striper med kalkspatmarmor. Lokaliteten ligger under marin grense og buns substratet består av ganske tykke lag med grovkornete/ steinete elveavsetninger langs elva, og trolig mer silt/ leirholdige marine avsetninger oppe i småravinene.

Naturtyper, utforminger og vegetasjonstyper: Avgrensingen omfatter eldre gråor-heggeskog langs elva, som stedvis går opp i småraviner på sidene. I tillegg inngår svakt flompåvirket myr, vierkjerr, flomdammer og grusører. Gråor dominerer tresjiktet, i tillegg inngår noe bjørk og stedvis svartvier. Deler av skogen på flatmark nærmest elva er flompåvirket. De frodigste vegetasjonsutformingene (storbregne-høy-staude) opptrer på slik moderat flompåvirket mark. På sterkere flompåvirket mark er det gjerne grasdominans og det inngår flekker med naken mineraljord. Høyere opp overtar nøysom blåbær-smyle- og småbregnevegetasjon. Strutseving er dominant i visse parti. Ellers inngår ofte engsnelle, skogburkne, fugletelg, saueteleg, skogstorkenebb, vendelrot, enghumleblom, mjøduert, turt, hestehov, hvitbladtistel, sølvbunke og skogryrkvein. Mindre vanlig også elvesnelle, bekkeblom, ballblom, teiebær, myrhatt, sløke, sumphaukeskjegg, trollurt, firblad, gråstarr og hundekveke. På åpen elvegrus inngår marigras sparsomt. Rundt flomdammer og myrer er det gjerne vierkjerr av sertiervier og gråvier-arter. Der og et stykke ut på myrene inngår bl.a. myrsnelle, elvesnelle, bekkeblom, bukkeblad, jåblom, myrhatt, harerug, mjøduert, slåttestarr, gulstarr og flaskestarr. Tusenblad inngår i flomdammer. Skogen varierer en del i alder og struktur. Ganske store deler av skogen bærer tydelig preg av å ha vært hogd, eventuelt i kombinasjon med høyt beitetrykk. Skogen er følgelig svakt aldersspredd og er heller ikke gammel nok til å produsere mye død ved. Nær elva inngår også helt unge parti, men dette kan skyldes flomgang. De eldste og mest produktive partiene har god siktning, moderat dødvedtetthet og gråor opp til ca 30 cm dbh. De største svartvierne er inntil 25 cm dbh. Dødvedkontinuiteten er likevel tolket som ganske svak selv i de eldste partiene.

Artsmangfold: Lobarion-samfunn opptrer ganske overraskende ikke. Vrenge-arter opptrer sparsomt. Glattbarkssamfunnet av lavararter er derimot ganske rikt, men uten at det ble påvist noen spesielt krevende eller sjeldne arter. Blant annet inngår *Arthonia muscigena*, *Bacidia subincompta*, *Pertusaria pupillaris*, *Lecanora salicicola* og *Schaereria corticola*. På gammel svartvier er påvist skorpeglye (VU). På stein langs elva er det gode bestander av *Bacidina inundata* (NT) med flere. Mest interessante funn av vedsopp er lønnekjuke på svartvier. For øvrig nevner Strand (2004): "Dvergspett, trekryper, munk og blåmeis hekker regelmessig i området. Området har store trostekolonier og mange hekkende par av sekundære hulerugere som kjøttmeis, svartkvit fluesnapper og rødstjert."

Bruk, tilstand og påvirkning: Lite berørt av nyere tids inngrep (hogst eller terrenginngrep), men betydelig preget av eldre hogst og annen utmarksbruk, inkludert beite.

Verdivurdering: Moderat frodig flommarksskog og gråor-heggeskog uten spesielt velutviklet skogtilstand/ gammelskogsstruktur, og kun moderat rikt arts mangfold uten (eller få) spesielt krevende arter. Ut fra størrelse og intakthet som økologisk system vurderes lokaliteten likevel som svært viktig.

Skjøtsel og hensyn: Naturverdiene er knyttet til skoglig kontinuitet og stabilt lokalklima. Naturverdiene ivaretas derfor best ved fri utvikling uten inngrep.

Artsmangfold

Området byr på ganske store areal med vegetasjonsrike og produktive løvskogsmiljø, og slike miljø er også generelt ganske artsrike. Likevel er det nesten ikke påvist krevende arter innenfor noen organismegrupper, og potensialet for slike vurderes også som svakt. Gode signalarter for regionen er også nesten fraværende. Tre rødlistearter (i hht. rødlista 2015) er påvist.

Karplantefloraen er moderat rik og variert, men uten de mest krevende man kunne forvente i denne regionen tilknyttet de aktuelle vegetasjonstypene. Av litt krevende arter finnes (sparsomt): ballblom, kranskonvall, firblad, marigras, hundekveke, myskegras, gulstarr og tusenblad.

Mosefloraen er i liten grad undersøkt, men antas å være moderat variert og ganske ordinær tilsvarende karplantefloraen.

Lavfloraen er bedre undersøkt, og er moderat variert uten spesielt krevende arter. Lobarion-samfunn forekommer ganske overraskende ikke i det hele tatt (med unntak av sparsomt med vrenge-arter). Glattbarkssamfunnet av lavararter er bedre utviklet, men uten spesielt uvanlige eller krevende arter. Blant annet inngår *Arthonia muscigena*, *Bacidia subincompta*, *Pertusaria pupillaris*, *Lecanora salicicola* og *Schaereria corticola*. På gammel svartvier er påvist skorpeglye (VU), som ikke er uvanlig. På stein langs elva er det gode bestander av *Bacidina inundata* (NT) med flere.

Vedfugaen er moderat godt undersøkt. Av signalarter på kontinuitet er det kun gjort funn av de svake indikatorartene lønnekjuke, *Postia alni* og skorpepiggsopp (NT) (alle på svartvier).

Jordfugaen er dårlig kjent. Ingen jorboende sopp ble observert ved befaring, men det er trolig potensial for enkelte litt krevende saprotrofer og kanskje også mykorrhiza-sopp.

Faunaen er ikke undersøkt i denne omgang. Det ble likevel observert fossefall (trolig bofast), og i følge sitat fra K.B. Strann så : "Dvergspett, trekryper, munk og blåmeis hekker regelmessig i området. Området har store trostekolonier og mange

hekkende par av sekundære hulerugere som kjøttmeis, svartkvit fluesnapper og rødstjert”.

Tabell: Artsfunn i Lavangsdalen. Kolonnen **Totalt antall av art** summerer opp antall funn innenfor området. 0 betyr at artsfunnet ikke er tallfestet, men begreper som mye, en del, sparsomt, spredt o.l. er brukt. Det store tallet i kolonnen **Funnet i kjerneområde** henviser til hvilke kjerneområder arten er funnet. Det lille tallet angir hvor mange funn som er gjort i hvert kjerneområde. 0 betyr tekstlig kvantifisering. Små tall uten kjerneområdenummer angir funn utenfor kjerneområder.

Gruppe	Vitenskapelig navn	Norsk navn	Rødliste-status	Totalt antall av art	Funnet i kjerne-område (nr)
Sopper	Gloiodon strigosus	skorpepiggsopp	NT		
	Oxyporus populinus	lønnekjuke			1
Lav	Rostania occultata	skorpeglye	VU		1
	Staurothele succedens				1
Lav	Arthonia lapidicola				1
	Bacidina inundata		NT		1
	Bryostigma muscigenum				1
	Micarea misella				1
	Schaereria corticola				1
	Thelenella pertusariella				1

Avgrensning og arrondering

Hele tilbudsarealet er avgrenset som verneverdig selv om mye av de høyere liggende partiene har lav naturverdi og egentlig ikke er interessant i skogvernsammenheng. At det ikke er foretatt innsnevring i forhold til tilbudt areal skyldes i hovedsak hensyn til topografisk arrondering (men er egentlig uviktig).

Området som helhet er relativt dårlig arrondert fordi yttergrensen for tilbudet går langs elveløpet i dalbunnen istedet for å inkludere en større del av dalbunnen (når det faktisk er mulig). Det er i dalbunnen de største naturverdiene ligger, og som i det hele tatt gjør Lavangsdalen verneverdig. Slik området er avgrenset fanges kjerneområdet langs Lavangselva dårlig opp ettersom kun ca en tredjedel av kjerneområdekvalitetene ligger på vestsiden av elva, mens resten ligger på østsiden.

Tilbudet burde også vært utvidet mot sør for å inkludere hele kjerneområdet (som strekker seg ned til E8). Nord for tilbudsarealet er naturverdiene små, og det er liten grunn til å vurdere utvidelse i den retningen.

Andre inngrep

Området er fritt for tyngre tekniske inngrep og nyere hogstingrep (av betydning). Store deler av området er imidlertid betydelig preget av eldre hogst og annen utmarksbruk, inkludert beite og kamsje slått.

Vurdering og verdisetting

Lavangsdalen scorer lavt til middels høyt på de fleste verdiparametere. Mest signifikant er at området scorer lavt på alle de parametrene som vektlegges høyt i samlet verdivurdering. Selv om det er ganske god dekning av rike vegetasjonstyper og produktive løvskogsmiljø så er ikke området spesielt artsrikt, og skogen bærer i liten grad preg av kontinuitet.

Det er i hovedsak kjerneområdet langs Lavangselva som gjør området verneverdig, og mer enn halvparten av kjerneområdet ligger utenfor tilbudsgrensene (og dermed avgrenset verneverdig areal). Dette gjør "Lavangsdalen" dårlig arrondert i forhold til kjente naturverdier, og mindre godt egnet som naturreservat hvor langsiktig bevaring av biologisk mangfold og naturlige landskapsøkologiske prosesser er en målsetning.

"Lavangsdalen" anses derfor kun lokalt verneverdig (*) slik området er avgrenset per nå. Det bør imidlertid være muligheter for utvidelse som inkluderer hele kjerneområdet, og dette vil øke verneverdien signifikant.

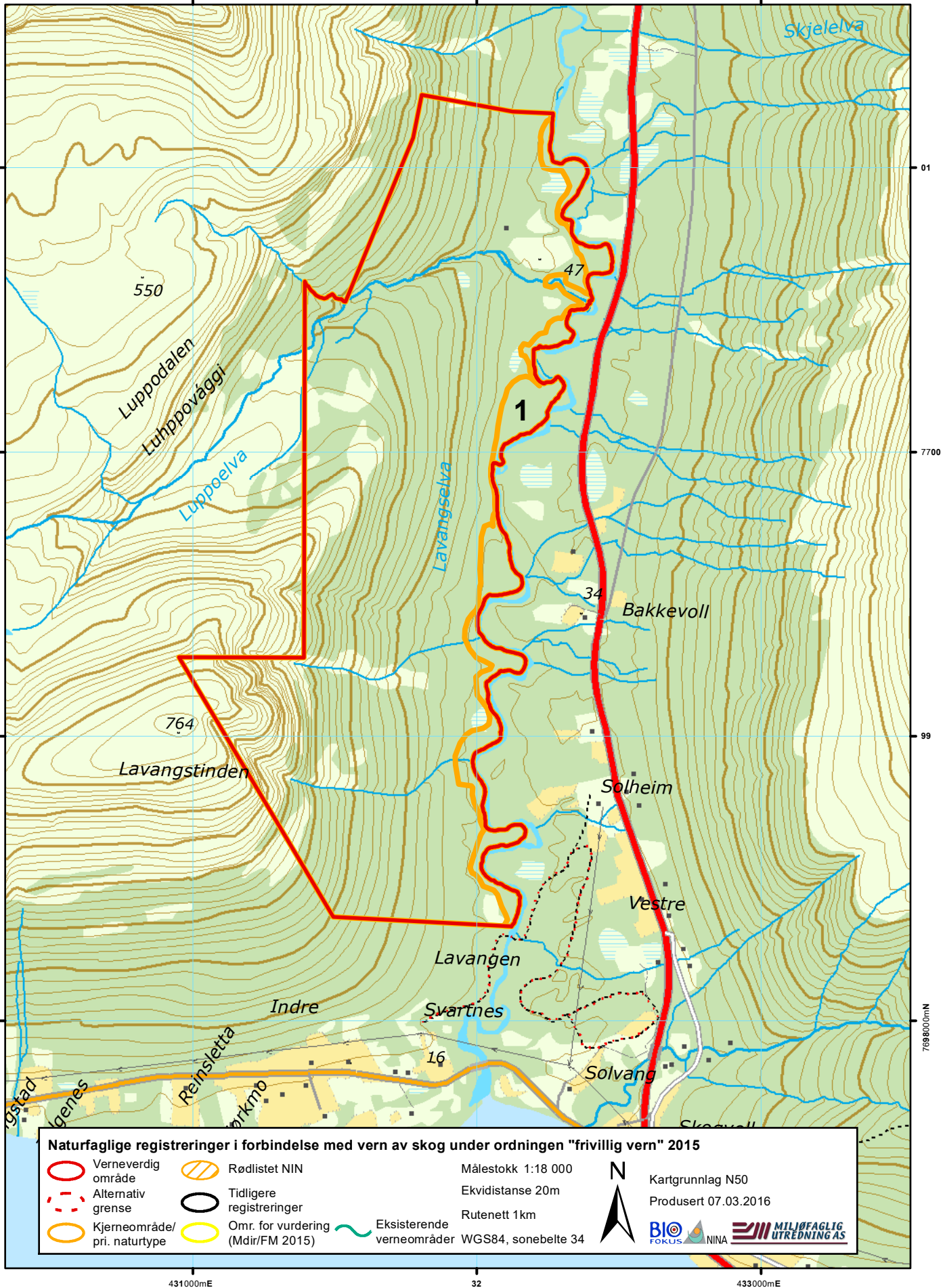
Området her presentert vil i liten grad kunne bidra til oppfylling av viktige mangler i skogvernet (Framstad et al. 2002, 2003, 2010). På de generelle manglene gjelder dette: 1) rike skogtyper, herunder flommarksskog og høystaudeskog (liten grad). Av prioriterte skogtyper gjelder: 1) flommarksskog/ gråor-heggeskog (liten grad); 2) boreal løvblandingskog, herunder høystaudebjørkeskog (liten grad).

Tabell: Kriterier og verdsetting for kjerneområder og totalt for Lavangsdalen. Ingen stjerner (0) betyr at verdien for kriteriet er fraværende/ ubetydelig. Strek (-) betyr ikke relevant. Se ellers kriterier for verdsetting i metodekapittelet.

Kjerneområde	Urørthet	Død ved mengde	Død ved kontin.	Gamle bærtrær	Gamle løvtrær	Gamle edel-løvtrær	Tre-slagsfordeling	Topografisk-variasjon	Vegetasjons-variasjon	Rikhet	Arter	Størrelse	Arrondering	Samlet verdi
1 Lavangselva, nedre	**	**	*	—	**	—	*	*	**	**	*	—	—	***
Samlet vurdering	***	**	*	—	*	—	**	**	**	**	*	*	*	*

Referanser

Strann, K-B. (red.), Frivoll, V., Johnsen, T., Iversen, M., Jacobsen, K-O. & Elverland, E. 2004. Biologisk mangfold i Balsfjord kommune. NINA Minirapport 28. 70 s.

431000mE

32

433000mE

7698000mN

Bilder fra området Lavangsdalen

Lavangselva med blick nordover. Foto: Jon T. Klepsland

Parti eldre gråor-heggeskog langs Lavangselva. Foto: Jon T. Klepsland

Parti fattig blåbær-smyle-bjørkeskog på elvesedimenter langs Lavangselva (ikke inkludert i Ko). Foto: Jon T. Klepsland

Storbregne-høystaude-bjørkeskog i dalsiden. Foto: Jon T. Klepsland